

A-18387

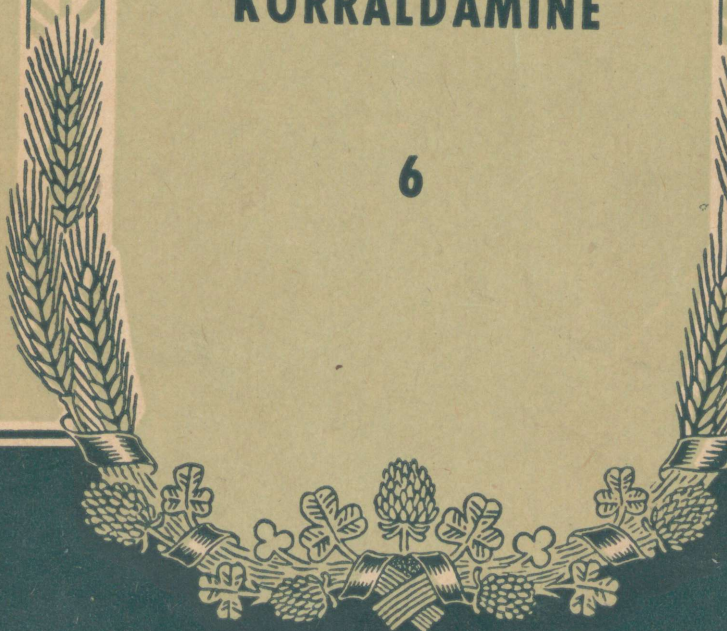
Dup

ABIKS
KOLHOOSIDELE

H. POLNA

**SUVISE
HALJASSÖÖDA
KONVEIERI
KORRALDAMINE**

6

A-18387

ABIKS KOLHOOSIDELE

H. POLNA

SUVISE HALJASSÕODA
KONVEIERI KORRALDAMINE

6

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS
TALLINN 1950

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

8141

SUVISE HALJASSÖÖDA KONVEIERI KORRALDAMINE

Kolhooside ja sovhooside produktiivse ühisloomakasvatuse arendamise kolme aasta plaani (1949.—1951. a.) järgi tuleb tõsta ja kiirendada meie loomafarmide tootlikkust, eriti odavate koduste põhisöötadega, kasutades mitšuurinliku põllumajandusteaduse avaraid võimalusi.

Akadeemik Lössenko ütleb: „Koduloomade tootlikkuse tõstmise, olemasolevate tõugude täiustamise ja uute tõugude loomise aluseks on söödad ja hooldamistingimused“. Edasi märgib ta, et „... oma loomuselt suure piimaanniga veisetõug halbadesse söötmis- ja hooldamistingimustesse sattudes ei suuda muidugi anda oma tõule vastavat toodangut, veel enam, ta hakkab kiratsemagi. Sel juhul tuleb söötmis- ja hooldamistingimusi tugevasti parandada, et neid kohandada antud tõule.“

Meie vabariigi kolhoosides langeb piimakarja aastatoodangust keskmiselt 50—70% suveperioodile, kuna lehmade poegimine suures enamuses toimub kevadel; sellepärast sõltub meie karjade aastatoodangute kujunemine suurel määral suvisest piimakarja söötmisest. Eriti rõhutame aga piimakarja söötmist, sest piimakarja toodangute tõusmisega on arenemise eeldused antud ühtlasi kogu kolhoosi loomakasvatusele, kuna piimakari on ja jääb meie kolhooside jõukuse aluseks.

Meie kolhooside piimakarja toodangud kujunevad kahtlemata senisest palju suuremaks, kui organiseerime plaanikohaselt läbimõeldud olude kohase haljassöötadega pideva varustamise varakevadest hilissügiseni, niinimetatud suvise haljassööda konveieri. Sel viisil kindlustame karjale haljassöödad ühtlaselt ja pidevalt kogu suveks; väldime piima-

toodangute järsud langused ja lühendame laudassöötmise perioodi.

Haljassöödad on kodused põhisöödad, mida kasvatame kohapeal, kasutades tootmiseks kõiki mitšuurinliku bioloogiateaduse saavutusi taimekasvatuse alal. Haljassöödad laiemas mõttes on karjamaarohi, haljasrukis, viki-kaerasegatis, jaanirukkisegatis, valge mesikas, juurvilja lehed, põllu- ja niiduheina ädal, söödakapsas jne., mida kasutatakse haljassöödana karjatamisel või etteniitmisel.

Haljassöödad on mahlakad ja kõrge bioloogilise väärtusega. Õigel ajal karjatatult või toorelt etteniidetud sööda-kultuurid rahuldavad enamasti piimakarja valgutarbe, on A-vitamiini (karotiini) rikkad, hea seeduvusega, nõutava leelise reaktsiooniga; seega loovad kultuurmaal kasvatatud haljassöödad häid eeldusi suurte lüpside saamiseks. Roheliste söötade söödaühiku tootmiskulud on keskmiselt 2—3 korda odavamad teraviljade tootmiskuludest. Nõnda võime kõige odavamate mahlakate põhisöötadega rahuldada suvise piimakarja söödatarbe isegi suure jõudlusvõimega karjal, kelle päevalüpsid ulatuvad 15—30 kg-ni.

Suvise haljassööda konveieri korraldamisel tuleb lähtuda kohalikest oludest, arvesse võttes põllu- ja söödakülvikordade iseärasusi, kõlvikute vahekorda ja loomade haljassööda nõudlust kogu suvisel karjatamise perioodil. Juba talvel peab kolhoosi karjafarmi juhataja koos põllutööbrigadiiriga arvutama loomade suvise haljassööda vajaduse, planeerima selle üksikute kuude ja päevade viisi, aluseks võttes loomade söödatarbe täielikku rahuldamist. Suvises söötmiss plaanis näidatakse eraldi nii karjamaa kasutamine kui ka haljassöödakultuurid taimeliikide järgi.

Kogu see haljassöötade kasutamise järjekord koostatakse maist kuni detsembrini, see on meie oludes keskmiselt 180—200 söötmisspäeva kohta. Haljassöötade konveieri sisseseadmisel tuleb kasutada söödakultuuride järjestust, mis mahub olemasolevatesse põllu- ja söödakülvikordade raamidesse, ja kasvatada kultuure, millede abil on võimalik toota haljassööta kõige vähemate kulutustega. Eriti tuleb

arvestada iga-aastasi praktilisi kogemusi söötmisel ja kultuuride kasvatamisel.

Konkreetse orienteeruva näitena on esitatud juuresolevate tabelite näol Väimela Loomakasvatustehnikumi õppe-majandi piimakarja 1949. a. suvise haljassööda tarve ja selle katmise arvestus karjamaa- ning muu haljassööda abil (vt. tabel 1 ja 2).

Esitatud plaani rakendamisel võidi 1949. a. suvel Väimela õppemajandis päevalüpsse tõsta keskmiselt lehma kohta 13—17 kg-ni, misjuures piimatoodangu päevased kõikumised võidi tasandada.

1949. a. oli Väimela Loomakasvatustehnikumi õppe-majandi suvine haljassööda konveier koostatud graafiku kohaselt 209 söötmisspäevaks, see on alates 10. maist ja lõpetades 8. detsembriga. Suveks oli söödale arvatud 90 loomaühikut; igaühele neist oli arvestatud vastavalt graafikule päevas keskmiselt haljasrukist 35—40 kg, haljasviki segatist 30—70 kg ja söödakapsast 30—40 kg. Kultuurkoplite loodetav toodang oli arvestatud keskmiselt 2000 söödaühikule. Tegelikul haljassööda konveieri kasutamisel selgus, et esitatud haljassööda konveieri plaani ja kattegraafikut ei olnud võimalik praktiliselt täpselt täita; suve kestel tuli mõningaid vähemaid parandusi teha söödakultuuride külviaegades, samuti ka söötade kasutamisel; üldreeglina aga jäi plaan muutmata ja andis häid kogemusi 1950. a. plaani koostamiseks, eriti uute söödakultuuride lisandamisel konveieri tihendamiseks.

Haljassööda konveieri iga-aastaselt koostamisel tuleb eriti silmas pidada, et söödad liituksid tihedalt kogu suvisel söötmissperioodil. Isegi üksiku päeva haljassööda puudujääk konveieris võib põhjustada piimatoodangu järsu languse, mille tõstmise on tavaliselt aeglane ja põhjustab üldist piimatoodangu langust. Haljassööda konveieri alaline suurem sisuline muutmine ei ole soovitatav, see takistab külvikordade kujunemist, mis on tarvilik mullaviljakuse tõstmise huvides.

Allpool on esitatud mõned näited suvise haljassööda konveieri korraldamiseks söödakultuuride järgi üksikutel kuudel.

VÄIMELA LOOMAKASVATUSTEHNIKUMI ÕPPEMAJANDI VEISEKARJA
1949. a. SÜVINE SOOTMISPLAAN

1	2	Söödaliliigid (kasutamise järjekorras)							9
		3	4	5	6	7	8		
Vikisegatis kõlvijärjekord		Loomaühi- kuid	Kesk- söödet- päävas ühele loomahühikule kg	Päeva tarve (3x4) kokku	Toomis- pindala suurus ha	Loodetav saak ühelt ha- lts	Kogusaak (6x7)	Kasutamise kesus päeva- des (ligikaudu (8:5)	
—		90	35	31,5	1,5	250	400	12	
—	Haljasrukis	"	60	54	23	60	350	25	
1.	Karjakoplirohi	"	50	45	2,5	200	500	11	
2.	Vikisegatis (kesalt)	"	55	49,5	2,75	"	550	11	
3.	Vikisegatis	"	60	54	2,2	"	432	8	
4.	Vikisegatis	"	65	58,5	2	"	409	7	
5.	Vikisegatis	"	60	54	2,7	"	540	10	
—	Karjakoplirohi	"	14	13,6	23	24	552	42	
6.	Vikisegatis (kesalt)	"	60	54	2,7	200	540	10	
7.	Vikisegatis (kultuursoost)	"	50	45	2,5	"	500	11	
8.	Vikisegatis	"	40	36	2,5	"	500	14	
9.	Vikisegatis (mineraaludismaalt)	"	30	27	2	"	400	14	
10.	Vikisegatis	"	30	27	1	"	200	8	
—	Karjakoplirohi	"	15	13,5	23	36	828	60	
—	Adal	"	20	18	36	30	1080	60	
—	Juurviljapealsed	"	40	36	5	150	750	21	
—	Söödakapsas	"	30	27	2,5	500	1250	46	
Vikisegatist tuleb külvata kokku							22,85	ha	

VÄIMELA LOOMAKASVATUSTEHNİKUMI ÕPPEMAJANDI
1949. a. haljaskonveieri kasutamise graafik maist kuni detsembrini

Söödaliliigid	Külviaeg	Kasutamise kestus päevades	Kasutamise päevade arv kuude lõikes											
			Mai	Juuni	Juuli	August	Septem- ber	Okto- ber	Novem- ber	Detsem- ber				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11				
	eelm. a.													
Haljasrukis	3.10	12	13—25											
Karjakoplirohi	—	25	25—	—20										
Vikisegatis (kesalt)	20.4	11		15—26	—7									
Vikisegatis "	30.4	11		27—	8—15									
Vikisegatis "	15.5	8			15—22									
Vikisegatis "	1.6	7			23—	—2								
Vikisegatis "	7.6	10				—2								
Karjakoplirohi	—	42		21		—2								
Vikisegatis (kesalt)	13.6	10				3—12								
Vikisegatis (soost)	18.6	11				13—24								
Vikisegatis "	25.6	14				25—	— 8							
Vikisegatis (mineraaluudis- maast)	1.7	14					9—22							
Vikisegatis (mineraaluudis- maast)	10.7	8					23—30							
Karjakoplirohi	—	60				3—	—30							
Ädal	—	60				1—	—30							
Juurviljapealsed	—	21						1—22						
Söödakapsas	22.4	46						23—				—9		
Kokku söötmisspäevi		209												

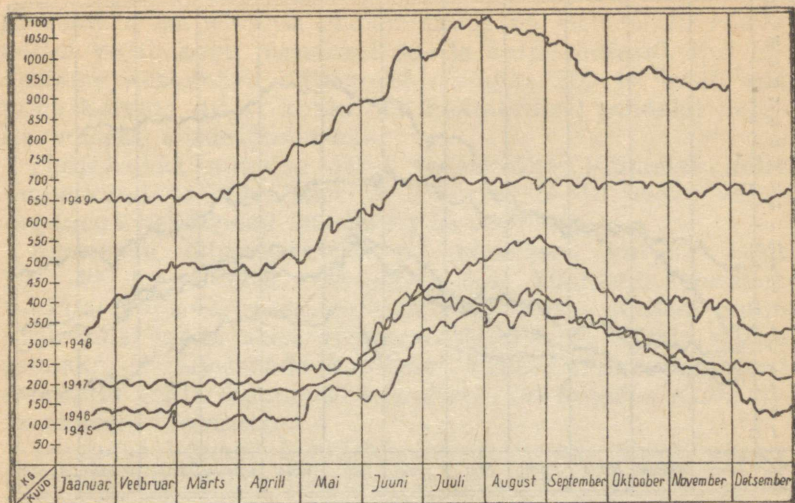
HALJASSÖÖDARUKIS

Talviselt söötmiselt suvisele söötmisele üleminekuks ehk siirdesöötmiseks, see on suvise haljassööda konveieri alguseks, on võimalik kasutada edukalt haljasrukki söötmist, mis külvatakse kesaeelse suviteravilja järele.

Kohe peale suviteravilja lõikust kooritakse laudalähedane haljasrukki alla võetav põlluosa, millele antakse 35—40 tonni (s. o. 100 ühehobusekoormat) sõnnikut hektaari kohta. Mineraalväetiste normist on soovitatav anda $\frac{2}{3}$ künni alla ja $\frac{1}{3}$ künni peale. Haljasrukki söötmissaja pikendamiseks võib valida 2 kuni 3 külviaega; esimene külv teha septembri algul, teised külvid 5—10 päeva hiljem. Rukist külvatakse esimesel külviajal 220 kg ha-le; igal hilisemal külvil lisatakse 20 kg seemet hektaari kohta juurde, sest hilisemate külvide oras ei võrsu sügisel tihedaks. Mahlaka suuresaagilise ja valguriikka haljassööda kasvatamisega muudame ühtlasi ka söödaühiku tootmiskulud odavamaks.

Kevadel varakult orase kasvu algamisel antakse haljasrukki orasele tugev norm lämmastikku pealtväetisena, mille järel põld kohe ettevaatlikult äestatakse risti külviridadele. Orase kiirele kasvule ergutamiseks külvatakse talvest kahjustatud kohtadele veel hästi kõdunenud sõnnikut või komposti umbes 5—10 tonni (s. o. 15—20 ühehobusekoormat) ha-le, mis soodustab võrsete kiiret ja jõulist arenemist ning aitab kaasa orase tihenemisele. Orase arenemine kevadel oleneb väga palju külviajast ja lämmastikväetise normist; hilisemad külvid ja vähema lämmastiku annusega orased arenevad aeglasemalt, mis võimaldab ühtlasi haljasrukki söötmissaega reguleerida pikemale perioodile. Haljasrukki kasutamisaega tuleb võimalikult püüda ajaliselt pikendada; selleks antakse osale orasepõllule, s. o. teisel ja kolmandal külviajal, lämmastikväetisi hiljem, nimelt siis, kui orase arenemine on juba täies hoos.

Lämmastikväetiste mõne päeva võrra hilisem andmine ja sügisene külviaegade korraldamine 1.—15. septembrini aeglustas rukki arenemist kevadisel võrsumise ja kõrsumise

Graafik 1. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi piimatoodangute graafik 1945.—1949. a.

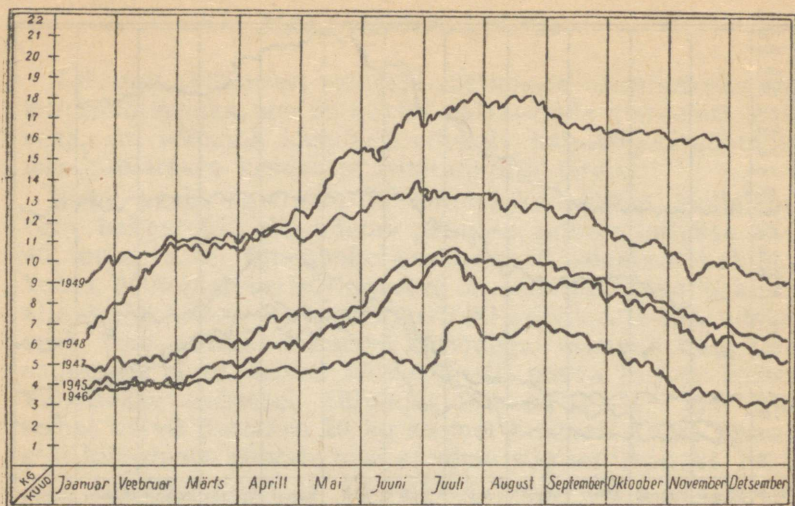
perioodil 5—8 päeva võrra ja pikendas sellega vastavalt haljasrukki söötmise aega.

Ilmade soojenemine põhjustab kevadel kiiret haljasrukki arenemist, mis võimaldab selle kasutamist sigadele ja kanadele juba mai algul. Piimakarjale haljasrukki söõtmine on tavaliselt 10.—25. maini, olenedes väga palju kevadisest mullaniiskusest ja õhutemperatuurist.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis on juba aastate kestel rukist proovitud esimeseks haljassöödaks laudassöötmise lõpetamisel ning üleminekul karjamaa söödale.

Veistele võib Väimela kogemuste järgi sööta haljasrukist kuni loomisaja alguseni. Hiljem kõrre puitudes ei söö veised haljasrukist täielikult, vaid jätavad kiudolluserikka kõrre kasutamata.

Rukis annab kõrge agrotehnika rakendamisel 200—350 ts söödavat haljasmassi ha-lt. Veised Väimela õppemajandi

Graafik 2. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi keskmised päevalüpsid ühe lehma kohta 1945.—1949. a.

kogemuste järgi sõid haljasrukist 40—75 kg päevas, misjuures piima päevatoodang tõusis sel ajal järsu kurviga (vt. graafik 1 ja 2).

Suuremate koguste järsul söötmisel tekkis mõnel lehmil seedehäireid ja puhutisenähteid ning piimatoodang langes. Keskmiselt on soovitatav haljasrukist sööta lüpsilehmale 30—40 kg päevas.

Haljasrukist kasutatakse Väimela õppemajandis 10—15 päeva üleminekul laudassöötmiselt karjamaa söötmisele.

1945. ja 1946. a., kui haljasrukist kevadisel siirdesöötmisel ei kasutatud ning seetõttu piimakari läks koplisse ilma haljassööda perioodiks ette valmistamata, tekkis veistel esialgu karjamaal seederikkeid, mis mõjus toodangut langetavalt.

Kui suurel maa-alal haljasrukist kasvatada, selle selgitame järgmise näitega. Kui kolhoosis on 100 piimalehma, kellele sööta haljasrukist keskmiselt 40 kg, siis kogu

piimakarja haljassööda päevanõudlus on 40,0 ts; 10 päeva kestel vajab kogu piimakari 400 ts haljassöötaid. Kui arvestame keskmiselt haljasrukki saagiks 200 ts. ha-lt, siis tuleb külvata rukist kokku 2,0 hektaarilisel pindalal varakevadiseks siirdesöötamiseks.

Haljasrukki niitmise järel teostatakse Väimelas kohe ümberkünd ja külvatakse 2—3 korral 5—10 päeva vahega dega keerispead 20—30 kg ha-le.

Keerispea öitsemisel võivad mesilased korjata ha-lt 200—400 kg nektarit. Öitsemise ajal künname keerispea rukkile haljasväetiseks, sellega suurendame ühtlasi mulla orgaanilist massi selle viljakuse tõstmiseks. Nõnda võime piimakarja haljassööda konveieri kaudu arendada ühtlasi mesilaste nektarikogumise konveierit, rakendades mulla intensiivsele tootmisele.

Toetudes Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi kogemustele tuleb haljasrukist lugeda väga tähtsaks suvise haljassööda konveieri alguslüliks, mis aitab piimakarja ette valmistada karjamaa paremale kasutamisele.

Haljasrukis esimese haljassöödana kiirendab kevadel päevalüpside tõusu ja pikendab suvist haljassööda perioodi.

JAANIRUKIS, KEVADINE JA SUGISENE HALJASSÖÖDA KONVEIERI LULI

Jaanirukist võib kasutada haljassöödaks varakevadel ja sügisel. Segus liblikõielistega annab jaanirukis suurema valgusisaldusega haljasmassi kui puhaskülvis.

Jaanirukis on kaunis talvekindel; see võimaldab varakevadel haljasmassi lõikumisteta saake. Suure võrsumise tõttu ei nõua jaanirukis väga tihedat külvi ja võib kasvatada segus suviteraviljadega ja liblikõielistega.

Jaanirukis tuleb külvata juuli algul, külvikorra kohaselt mustkesale või farmilähedasse külvikorda. Seemneseguna võib kasutada ha-le 85—100 kg jaanirukist, 35—40 kg kaera, 60—70 kg vikki ja 70—80 kg peluskit, see on kokku 250—290 kg ha-le. Selline jaanirukki segatis on sügisel augusti lõpust kuni septembri keskeni sobivaks haljassöö-

daks piimakarjale ja sigadele. Jaanirukki segatise niitmise aeg piimakarjale on kaera loomise algul. Jaanirukki segatise tuleb niita hiljemalt septembri keskel, et, vabanedes tiheda haljasmassi alt, jaanirukki võrsed saaksid veel areneda sügisel enne talvekülmade tulekut ja et oras muutuks tihedamaks, mis kindlustab küllaldase haljassööda saamise ka järgneval kevadel.

Jaanirukki segatise niitmisel tuleb arvestada eriti seda, et niidetud haljasmass tuleb kohe põllult loomadele ette vedada. Sellega väldime orase lämbumise ja saavutame ühtlasi värsket hästikasutatava haljassööda.

Mainitud viisil saame ühest jaanirukki segatise külvist sügisel ja kevadel haljassööta parima suvise haljassööda konveieri korraldamiseks.

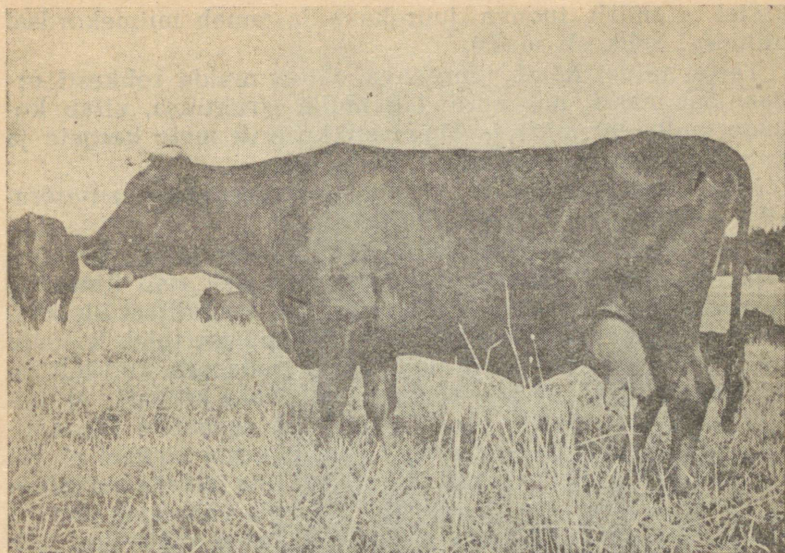
Kui vajame kevadel jaanirukki segatist, mis on valgurikkam, võime sel juhul kasutada järgmist seemnesegu hektaari kohta: 150 kg jaanirukist, 25 kg tali- ehk liivavikki, 100 kg kaera ja 50 kg peluskit, see on kokku segu 325 kg ha-le. Niisugune jaanirukki segatise kasvatamine võimaldab karjale eriti head valgurikast haljassööta sügisel ja kevadel.

Jaanirukist võib külvata segus peamiselt suviteraviljadega, mis annab sügisel hästisöödava mahlaka haljasmassi.

Jaanirukis võrsub peamiselt kevadel, sellepärast tuleb sügiseseks haljasmassi saagi suurendamiseks segusse võtta tingimata suviteravilja.

Jaanirukki segatise külviaja hilinedes ei jõua suviteraviljad segatises küllalt välja kasvada ja haljasmassi saak jääb vähemaks. Jaanirukis areneb kevadel hiljem, võrreldes hariliku söödarukkiga, sellepärast on taliviki arenemine jaanirukki segatises kõigiti soodustatud. Et taliviki valgusisaldus on kuni kaks korda suurem kui ristikul ja et piimakari varakevadel seda hästi sööb, tingib see kõigiti taliviki kasutamise vajaduse jaanirukki segatises.

Väimela õppemajandi kogemustel hariliku rukki hulka tali- ehk liivaviki võtmine osutus ebaotstarbekohaseks. Talivikk areneb kevadel kaunis aeglaselt, mistõttu harilik rukis oma kiire kasvuga lämmatab enamasti taliviki peaaegu täielikult.

Joonis 1. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi parim lehm „Jõulik“, 1949. aasta piimatoodang üle 8000 kg. Andis suvel ainult kultuurkarjamaa kasutamisel kuni 25 kg piima päevas.

Kevadel võib komposti ja lämmastikväetise kasutamisega jaanirukki segatise orast ergutada tihedaks võrsuma ja ühtlasi kiirele kasvule.

Meie kolhoosidel tuleb jaanirukki segatise kasvatamisele pöörata rohkem tähelepanu ja saadud praktilistest kogemustest otsustada haljassööda konveieri rakendamise küsimus sügisel ja kevadel. Eriti tuleb omistada suurt tähelepanu valgurikka haljassööda kasvatamisele.

VALGE MESIKAS ETTENIITMISEKS JA KARJATAMISEKS

Valge mesikas on 2-aastane liblikõieline taim, mis esimesel külviaastal ei anna suurt haljasmassi, kuid teisel

aastal arendab tugeva juurekava ja annab mitmekordsel niitmisel rohkesti massi.

Teisel talvel hävib juurekava, jättes mulda rohkesti orgaanilist massi, mis parandab mulla struktuuri, aitab koguda mulla huumust ja lämmastikku eriti meie kergete ja kuivade muldade viljakuse tõstmiseks.

Mesikat tuleks külvata varakevadel kesaeelse suvitera-vilja alla 25—35 kg ha-le.

Mesikat tuleb külvata katevilja tärkamise järel, või katevilja teise kuni kolmanda lehe arenemisel, risti katevilja ridadele. Niiskemal suvel võib mesikas kateviljast üle kasvada ja katevilja saagi hävitada, sellepärast tuleb katevili (nisu, oder, kaer) külvata tavalisest hõredamalt. Üldiselt on nõutav, et mesika katevili tuleb õige vara külvata, et mesika hilisemal külvil kevadist niiskust seemnete idanemiseks oleks veel küllalt mullas. Külviaasta sügisel ei või mesikat varakult niita: see võib põhjustada talveks kuivaineja lämmastikuvaru vähesuse juurtes, mis vähendab mesika elujõudu talvitamisel, ning järgmisel aastal võib saak haljasmassina jääda väheseks. Katevilja alla külvatud mesikat ei ole soovitatav ette niita külviaasta sügisel, küll võib teostada vajaduse korral kerget karjatamist, silmas pidades seda, et mesika taimed tallamisel ei kannataks. Järgmisel kevadel hakkab mesikas suurte varude mõjul kiiresti kasvama.

Väga kergetel muldadel, eriti põldudel, mis on tugevasti umbrohtunud, tuleb mesikat külvata kateviljata, muidu ebaõnnestub mesika kasv juba esimesel aastal.

Teisel aastal kevadest alates kasutame söödaks juba esimese lõikuse, kuna ädala jätaksime haljasväetisena sissekündmiseks. Sissekünd tuleb teostada hiljemalt juulikuu lõpuks. Sel teel kesale jäetud mesika haljasväetis on väga tähtsaks vahendiks rukkisaagi tõstmisel.

Mesika karjatamisega ja etteniitmisega tuleb alata siis, kui taimed on 15—25 sm kõrged. Niisugune noor mesikas on valgusisalduse poolest võrdne õitsva punase ristikuga.

Kumariini sisalduse tõttu ei taha loomad mesikat alguses meelsasti süüa, kuid harjuvad peagi, kui esimesel etteniitmisel riputada taimedele soolavett.

Joonis 2. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppe-
majandi valge mesika põld.

Valget mesikat võib ette niita juba maikuu lõpul, pärast jaanirukki segatise või haljasrukki kasutamist.

Mesikat tuleb niita kõrgelt, võimalikult pealtpoolt harunemist, et sellega kiiret ädalakasvu soodustada. Kõrgelt niidetud mesikas annab suve kestel 2—3 lõikust. Mesikas on kiirekasvuline liblikõieline, teisel aastal vähese nõudlikkusega väetise ja mullaniiskuse suhtes. Tihedalt kasvanud mesikas on hea umbrohtude lämmataja.

Mesika söötmisel tuleb olla tähelepanelik, et varred ei puituks, sest puitunud mesikas sisaldab meloteeni, mis loomadele on kahjulik.

Meil tuleb valge mesika kasvatamine suvise haljassööda konveieri arendamiseks ja haljasväetiseks arvesse peamiselt kuivematel ja kehvematel muldadel, kus ristik ei taha hästi kasvada, mis lahendab ühtlasi külvikorras heinaväljade paigutamise küsimuse mulla struktuuri parandamiseks ja suurema viljakuse saavutamiseks.

Nõukogude Liidu teistes vennasvabariikides on valge mesikas lülitatud haljassööda konveierisse edukate tagajärgedega.

Mesikas peab karjatamisele paremini vastu kui ristik. Mesika kesalt etteniitmine ja karjatamine tuleb lõpetada hiljemalt juulikuu algul, mille järel ädalast kasvavad taimed sisse künda õitsemise algul, selle järel põld rullida ja äestada, et koguda niiskust mesika kiiremaks kõdunemiseks.

Kokkuvõttes võib öelda, et valge mesikas on haljasrukki järel tähtis lüli suvise haljassööda konveieri arendamisel eriti kuivematel ja kergematel muldadel.

Valge mesika sileerimine Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi kogemustel õnnestus täielikult, kui taimed olid niidetud 20—35 sm kõrguses. Veised sõid mesika silo sama hea isuga kui teisi silosöötasid. Valge mesika söötmise rakendamine laiemas ulatuses, eriti karjatamise teel, vajab lahendamist, kuna veised ei taha seda suurtes kogustes süüa.

KULTUURKARJAMAA, SUVISE HALJASSÖÖDA KONVEIERI PEALÜLI

Meie looduslikud karjamaad ja nende madala söödaväärtusega taimed ei rahulda kõrge jõudlusvõimega piimakarja suvist söödatarvet.

Looduslikud karjamaad on enamasti rohkem veistele jalutamiseks kui nende söödatarbe rahuldajaiks.

Kultuurkarjamaa haljassööda saagist kasutatakse seniste Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi kogemuste järgi 50% maist kuni juuni lõpuni, 20% kuni augustini ja 30% augustist kuni oktoobrini. Karjatamisega tuleb alustada pärast söödarukki tarvitamist võimalikult kohe, sest

Joonis 3. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi piimakari kultuurkarjamaal.

rohukasv kevadel on kiire. Mida nooremalt kultuurkarjamaa rohtu söödetakse või ette niidetakse, seda valgurikama haljassööda saame; ühtlasi on selle tõttu jõulisem ka rohu pärastine järelkasv.

Kui karjamaa on jaotatud kopliteks, tekib kevadisel söötmisel see raskus, et loomad ei ole suutnud esimestes koplites veel läbi käia, kui viimastes koplites rohi kasvab liiga suureks ja vananeb. Siis tuleb õigel ajal nende koplite rohi kas lisasöödana loomadele ette niita või teha heinaks.

Uhekordne ja õigeaegne varajane kultuurkarjamaa niitmine on isegi karjamaale kasulik, kui niidetakse kõrgelt, et alusheinad saavad kiiresti areneda rohukamara tihendamiseks.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi koge-

mustel tuleb kevadel eriti selle järele valvata, et karjamaa või kopli heintaimed ei vananeks. Kevadsuvel on koplite noor rohi väga hea sööt piimakarjale, sisaldades söödaühiku kohta kuni 130 g seeduvat valku. Sellest piisaks kuni 30 kg päevalüpsideks, kui lüpsilehm karjamaa rohtu kasutaks umbes 70 kg päevas; seda kogust ei suuda tegelikult kõik lehmad kasutada.

Kevadiseks karjatamiseks on paras aeg, kui kultuurkarjamaa rohu pikkus on keskmiselt 10—15 sm. Rohu kõrgemaks kasvamisel tallavad loomad selle, ei kasuta seda täiel määral.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi koplite kasutamisel suutsid paremad lehmad toota 20—25 kg päevalüpsu, eriti kevadsuvisel esimesel söötmisringil, kui päeval oli laudas lisaks veel etteniidetud noort koplirohtu parajasti niipalju, kui nad suutsid ära süüa.

Tuleb tingimata silmas pidada, et esimesel koplite karjatamise ringil ei söödetaks rohumaid liiga paljaks, sest kui paljaks söödetud kamar jääb kesksuvisel põua kätte, siis heintaimede areng peatub ja rohi ei suuda uueks söötmisringiks täis kasvada.

KULTUURKARJAMAA RAJAMINE PÖLDHEINA VÄLJADELE

Otstarbekohane haljassööda konveieri korraldamine ei ole mõeldav ilma kultuurkarjamaa rajamiseta. Kultuurkarjamaa rajamine rohukamara loomisega uuskülvi teel nõuab aega, selle takistuseks on osaliselt ka heinaseemne puudus.

Nõukogude Liidu teistes vennasvabariikides on kultuurkarjamaid rajatud hea eduga põldheina väljadele.

Sõjajärgsete aastate kogemusi ja tähelepanekuid rakendades on Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis asunud uute kultuurkarjamaade rajamisele eriti kiirendatud tempos ja lihtsustatud viisil kõigile kättesaadavate ning odavate vahenditega, mis annab praktikas häid tulemusi. Kuna ka Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis

SUISE HALJASSOODA KONVEIERI KORRALDAMISE
GRAAFIK KERGEMATELE MULDADALE

Tabel 3

Söödakultuurid	Külviaeg	Kasutamise kuud ja päevade arv							Märkusi			
		Mai	Juuni	Juuli	August	Septem-ber	Oktoo-ber	Novem-ber		Detsem-ber		
Jaanirukki segatis	eelmise aasta 1—5. VII	15—25										
Valge mesikas	eelmise aasta kevad	26 15—	—30 —									
Karjamaarohi	—											
Vikisegatis	15. V			—								
Vikisegatis	25. V			1—10 10—25								
Vikisegatis	5. VI			26								
Vikisegatis (soomaal)	15. VI							19—25				
Vikisegatis (soomaal)	25. VI							26				
Jaanirukki segatis	1. VI								10—25			
Ädal								1—	—30			
Juurviljapealsed									26—			
Söödakapsas	25. IV									—25		—5

Loodusliku karjamaa ha saak keskmiselt 500 söödahiikut suve kestel

kultuurkarjamaade uuskülviks vajalik heinaseeme puudus sõjajärgsetel esimestel aastatel, siis asuti kultuurkarjamaa kamarat kujundama teise ja kolmanda aasta põldheina väljadest. Neist saadi mõne aastaga suuresaagilised kultuurkoplid, misjuures laudasõnnik ja kompost koos mineraalväetistega olid rohukamara peamiseks arendajaks. 2. ja 3. aasta heinaväljadest valiti selleks välja võimalikult laudalähedased osad, mis olid heintaimede koostiselt tihedama kamaraga, madalamad ja tasasema reljeefiga. Neile anti mulla struktuuri hoidmiseks, taastamiseks ja paremate heintaimede arenemise soodustamiseks varakevadel (üle aasta) sõnnikut ja komposti.

1946. a. varakevadel oli külvatud rukki alla põldhein, kus peale hilise punase ristiku oli kõrreliste seemnekoostises ülekaalus harilik aruhein, umbes 15% keraheina ja 10% timutit. 1947. a. heinasaak oli tagasihoidlik: 30 ts hektaarilt, sest ristik oli talvekahjustuste tõttu välja langenud; 1948. a. märtsi lõpul rohke mineraalväetiste andmise tõttu oli teise aasta heinasaak 40 ts ha-lt. 1949. a. varakevadeks oli selles rohukamaras valitsevaks liigiks harilik aruhein, mille hulgas vähe valget ristikut, keraheina ja timutit esines.

Samale heinakamarale veeti 1949. a. märtsi lõpul hektari kohta ühele osale 14—16 tonni laudasõnnikut (s. o. 35—40 ühehobusekoormat), teisele osale 12—14 tonni (s. o. 30—35 ühehobusekoormat) komposti.

Märtsi lõpul ja aprilli algul antud sõnniku, komposti ja mineraalväetiste mõjul arenesid 3. aasta põldheina väljal 1949. a. suvel rohukamaras eriti hoogsalt valge ristik, harilik aruhein, võsundiline punane aruhein, hiljem aasnurmikas. Nii kujuneb endine põldheina väli peagi hea kamaraga kultuurkarjamaaks. 1949. a. suvel selgus, et sama hulga sõnniku mõju kultuurkarjamaa arendamisele on kuni 25% nõrgem kui komposti mõju. Kompostiga väetatud kamarasse tuli rohkem ja kiiremini valget ristikut ja hea söödaväärtusega kõrrelisi kui sõnnikuga väetatud karjamaa osale. Komposti valmistamine tuleb seepärast juba käesoleval aastal meie kolhoosides võtta päevaülesandeks.

Komposti hakati Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis 1947. a. sügisel valmistama sõnnikust, põhupudemeist, odra- ja rukkiaganaist, kraavipuhastamise mullast, kütteturba purust jne. Kõik see materjal asetati järjekorras kihtidena kompostihunnikusse, mille harjarenni veeti komposti valmimise kestel korduvalt virtsa; iga kord pärast virtsa pealevedamist kaeti kompostihunnikupealne virtsarenn mullaga, et vähendada lämmastiku kadu.

Kompostihunnikud asetati võimalikult varjulisse kohta karjamaa lähedusse ja kaevati ümber pärast kevadkülvil ja sügisel teistkordselt pärast põllutööde lõppu. Umberkaevamisel segati kompostihunnik iga kord vähese lubja ja tuhaga, et saavutada kiiremat käärimist ja tõsta komposti lubjarikkust.

Valminud kompost veeti karjakopliks eraldatud kolmanda aasta põldheina väljale ja loobiti kohe vankritest laiali.

Nõutav on, et kompost ja sõnnik oleksid laiali laotatud hästi ühtlaselt; see soodustab ühtlasema kamara arenemist. Sõnniku ja komposti ühtlasemaks ja kiiremaks lahutamiseks esitame meie vabariigi mehhaniseerimiskaadrile ja masinatehastele nõudmise konstrueerida ja toota vajalikul arvul traktoriga veetavaid sõnnikulahutamismasinaid, mis oleks suur samm edasi põllumajanduse mehhaniseerimise ja inimitööjõu kokkuhoiu suunas.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi kogemustel on sõnniku ja komposti rohumaadele andmise parimaks ajaks varakevad, s. o. enne taimekasvu algust.

VANADE KULTUURKARJAMAADE UUENDAMINE

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis uuendati alates 1945. aastast ka endisi, 12 aastat vanu kultuurkopleid sõnniku ja komposti abil, mida anti samuti 10—15 tonni ha-le üle aasta varakevadel. Komposti ja sõnniku andmine kultuurrohumaadele juulis ja augustis osutus eel-

SUVISE HALJASSOODA KONVEIERI KASUTAMISE
GRAAFIK RASKEMATELE MULDADALE

Söödakultuurid	Külvi- aeg	Kasutamise kuud ja päevad							Märkusi				
		Mai	Juuni	Juuli	August	Sept.	Okt.	Nov.		Dets.			
Söödarukis	eelm. a 1—15. X	10—25											
Kultuurkarjamaa rohi		26—											
Vikisegatis	20. IV	15—25											
Ristik, rohel.	eelm. a. kevad	26—	—10										
Vikisegatis	25. V		11—20										
Vikisegatis	10. VI		21—										
Vikisegatis	20. VI												
Varajane ristik ädalast													
Kultuurheina ädalad													
Vikisegatis (soost)													
Vikisegatis (soost)													
Juurviljapealsed													
Söödakapsas													

Kultuurkarjamaa ha saak keskmiselt
2000 söödaühikut suve kestel

—30

26—

—15

16—25

26—

6—15

15—25

26—

11—20

21—

—5

26—

—10

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

—30

mistel aastatel täiesti ebaõnnestunuks, sest nende rohumararar parandarv mõju ei pääsenud siis kuivuse tõttu esile.

Okupatsiooniarjal hooldamata jäänud vanade koplite kamaras olid muutunud valitsevaiks taimeliikideks peamiselt luhakastevaras ja madalamatel kohtadel roomav tulikas. Luhakastevarre tõrjeks riputati hilissügisel pärast karjataramise lõppu iga mäta keskele tugev pihutäis kainiiti. Kainiidi sissesöömisesv võivad loomad saada mürgituse! Seepärast ei tohi loomi pärast kainiidi andmist sügisel enam karjamaale lasta. Järgneval kevadel hakkasid luhakastevarre mättad muutuma heledamaks, väiksemad mättad muutusid kesksuvel peaaegu kollaseks ning kadusid järgmiseks aastaks täielikult.

Suurematele luhakastevarre mätastele, mis esimese suve jooksul jäid küll nõrgemaks, kuid ei hävinud, lisati sügisel uus pihutäis kainiiti otse mäta keskele. Järgmise suve teisel poolel kadusid luhakastevarre puhmad koos mätastega peaaegu täielikult ning nende asemele asusid kultuurkamarara heintaimed, eriti aasnurmikas ja võsundiline punane aruhein.

Pideva sõnniku, komposti ja mineraalväetiste andmisega ning kainiidi tarvitamisega luhakastevarre tõrjeks tõsteti endiste kultuurkoplite saagid vähemalt kahekordseks, nii et nad rahuldavad praeguse suuretoodangulise piimakarjara söödatarvet.

Kainiidi kasutamine luhakastevarre tõrjeks ei ole aga enam otstarbekas siis, kui see rohumaa-umbrohi on juba välja tõrjunud kõik paremad heintaimed ning moodustab valitseva taimkatte. Siis tuleb ikkagi kamar ümber kända ja pärast mõneaegset põlluna kasutamist uuesti rajada rohukamar heinaseemne uskõlviga.

Eeltoodut kokku võttes tuleb toonitada, et põldheina välja ja vanaks jäänud karjamaakamarar saab muuta suuresaagiliseks kultuurkarjamaaks sõnniku, komposti ja mineraalväetiste otstarbekohase kasutamisega.

Komposti ja sõnniku andmine on eriti tähtis järgmistel põhjustel: põldheina välja ja endiste kultuurkarjamaade alatisel tallamisel loomade poolt kaob mulla struktuur;

mulla osakesed liituvad, mille tagajärjel vee auramine pin-nasest suureneb, rohukamar muutub selle tõttu põuale tundlikuks; õhu puudusel hääbub ka mulla pisikute tegevus. Ainuüksi mineraalväetiste andmine ei suuda neid puudusi kõrvaldada. Paratamatult langevad selle tagajärjel rohu-kamarast välja söödaväärtuselt paremad heintaimed, nagu valge ristik, võsundiline punane aruhein, harilik aruhein jne. Nende asemele arenevad jõuliselt luhakastevars ja teised umbrohud, mis muudavad rohukamara väheväärtus-likuks.

Sõnnikut ja komposti tuleb kultuurkarjamaadele anda üle aasta; siis areneb rohukamar peagi tihedaks ning sööda-vate heintaimede hulk täieneb rohukamaras pidevalt.

Vanade kultuurkoplite uuendamine sõnniku ja kompos-tiga on täiesti võimalik, kui neid anda mineraalväetistele lisaks; nad parandavad mulla struktuuri ja soodustavad paremate taimede arenemist rohukamaras.

VIKISEGATIS HALJASSÖÖDA KONVEIERIS

Vikisegatis külvatakse kesale tavaliselt aprillist kuni juuni keskpaigani 7—15-päevaste vaheaegadega. Kesale on tarvis sügisel sõnnikut vedada, ümber künnda ja anda tubli kunstväetise norm. Seemne normiks kergetele kuivadele muldadele on 300 kg ha-le, milles 100 kg kaera, 120 kg peluskit ja 80 kg vikki. Raskematele muldadele külvata 250 kg ha-le, kus segus on kaera 100 kg, peluskit 90 kg ja vikki 60 kg. Peluskit tuleb võimalikult segusse võtta roh-kem kui vikki, sest pelusk annab suurema söödamassi. On väga tähtis võtta vikisegatise külvil segusse võimalikult rohkesti peluskit ja vikki, mis annab valgurikkama haljas-sööda ja jätab mullale hea järeilmõju suurte rukkisaakide huvides.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis võrreldi rohke ja vähese liblikõieliste koostisega vikisegatise mõju piima tootmisele ja rukki saakidele, kus selgus, et piima-toodang tõusis 5—10% eriti rohke liblikõieliste koostisega vikisegatise söötmisel. Liblikõieliste ülekaaluga vikisega-tise (100 kg kaera, 120 kg peluskit ja 80 kg vikki, kokku

300 kg/ha) järele külvatud rukis andis võrdse väetamise juures sama suure saagi kui mustkesale külvatult.

Rohke liblikõieliste kasutamine vikisegatise külvinormis on väga tähtsaks vahendiks suurte lüpside valgutarbe katmisel ja paremate rukkisaakide saavutamisel.

Tihe, lopsakalt kasvav vikisegatis jätab küllalt suure juurtemassi ja lämmastiku koguse mulda, mis rukki arenemisele mõjub soodustavalt ning aitab ühtlasi kaasa umbrohtude tõrjele.

Vikisegatisel karja ketitamine on täiesti kahjulik; veised kuumal päeval ketis olles ärrituvad, jooksevad asjatult ringi ning selle tõttu langebki kohe kogu karja päevatoodang. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis langesid päevalüpsid eriti palavatel kesksuve päevadel 10—15% võrra, misjuures ka rasvaprotsent lüpstud piimas alanes 0,3—0,5% võrra.

Viimase nähtuse põhjuseks on tõenäoliselt asjaolu, et rahutuks muutunud lehmad ei lase end hästi lüpssta, ei anna kõike piima kätte, sealhulgas eriti aga viimaseid piimasõordusid, mis teatavasti on kõige rasvarikkamad. Vikisegatisel ketitamisel tallasid loomad maha palju väärtuslikku haljasmassi. Lähtudes neist kogemustest, Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis on täielikult loobutud karja ketitamisest ja segatist niidetakse vastavalt vajadusele loomadele ette.

Paralleelne kultuurkarjamaa ja vikisegatise kasutamine on Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis kasutusel suurel osal suvisel haljassööda perioodil.

On väga oluline, et päeval oleks loomadel alati ees värsket vikisegatist küllaldaselt isu järgi; see väldib piimatoodangu päevaseid kõikumisi ja kindlustab pideva toodangu, eriti kõrge jõudlusvõimega lehmadel.

Vikisegatise söödaühiku tootmiskulu on keskmiselt 2—3 korda kallim kui karjamaa söödaühiku omahind, kuid vikisegatis osutub siiski väga otstarbekohaseks mahlakaks söödaks suvise haljassööda konveieris.

Vikisegatise etteniitmiseks kõige sobivam aeg, eriti arvestades loomade valgutarbe rahuldamist, on liblikõieliste õitsemise algul ja enne kaera pöörise ilmumist.

ADALAD, JUURVILJAPEALSED, SUGISEL HALJASSÖÖDA KONVEIERI LULID

Tavaliselt suurem haljassööda puudus esineb augustist kuni oktoobrini, sel ajal on suutnud Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis karjamaad anda keskmiselt 20—30% kogu haljassööda tarbest. Sellepärast tuleb sel ajal paralleelselt karjamaale rakendada põllu- ja kultuurheinamaade ädala ja jaanirukki ning vikisegatise söötmist.

See söötmistehnika vältis Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis piimatoodangu järsu languse. Kui puudub nõutaval hulgal kultuurrohumaid ja kui seetõttu piimakarja ei saa augustist kuni oktoobrini rohkesti karjamaa sööta, siis tuleb sel perioodil (vt. tab. 1 ja 2) söötmissplaani kohaselt kasutada vikisegatist haljassöödaks. Jaanirukist või vikisegatist olgu sel ajal enim rohkem kui liiga vähe, sest ülejääki on alati võimalik kasutada sileerimiseks. Alates oktoobrist, asudes juurviljapealsete koristamisele, on võimalik sööta karjale värskaid juurviljapealseid. Juurviljapealseid võivad piimalehmad süüa 40—60 kg päevas ilma seedehäireteta.

Juurvili tuleb koristada võimalikult järkude viisi, et söötmiseks saada pikemaks perioodiks värskaid lehti. Kui öökülmadega hommikul juurviljalehed on veidi külmunud, siis ei ole soovitatav juurvilja koristamist enne alata kui keskpäeval, mil lehed on külmast tagasi laskunud. Sel juhul ei ole märgata lehtede söödaväärtuse kahanemist ning lehtede säilivus on ajaliselt viidud pikemale perioodile.

SÖÖDAKAPSAS, VIIMANE HALJASSÖÖDA KONVEIERI LULI

NSV Liidu teistes vennasvabariikides on sööda- ehk loomakapsa kasvatamine ulatuslikult levinud piimakarja söödana hilissügiseseks siirdesöötmiseks.

Söödakapsa kiirele levimisele on suuresti kaasa mõjunud selle suur toiteväärtus ja lehemassi suur saak. Sööda-

Joonis 4. Söö-
dakapsas Väimela
Loomakasvatustehnikumi õppemajandi põllul 9. detsembril.

kapsa lehed sisaldavad kuni kaks korda rohkem valku kui söödajuurvili ja on sellega teataval määral valgu puudujääkide katja, mida juurviljad ei suuda lahendada. Haljalt söötes on lehed ja varte ülemised osad kuni poole varre pikkuseni väga hästi kasutatavad. Söödakapsa varre söödavus oleneb sordist ja loomade harjumusest. Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandi kogemuste järgi tuleb söödaühikusse arvestada lehti ja varre pehmet osa keskmiselt 8—9 kg ja varre puitunud osa 15 kg. Söödakapsa lehtede söödaühiku kohta on Väimelas arvestatud 94 g seeduvat valku. Varte üdis on valgusisaldus vähem kui lehtedes,

veel vähem on valku varte välises osas. Söödakapsa valgusisaldus tõuseb lämmastikväetiste kõrgemate normide juures. Paremad söödakapsa sordid on tuhandepäine ja Vologda roheline üdikapsas, mis on andnud eesrindlikkudes kolhoosides hektaarilt kuni 1300 ts haljasmassi, mis kasutatakse sügisel ülemineku- ehk siirdesöödaks karjamaalt talvesöödale. Söödakapsas on kujunenud sügisel haljasmassi lõppemisel haljassööda konveieri viimaseks ja asendamatuks lüliks.

Meie kolhoosides tuleb söödakapsast kasvatada farmilähedases külvikorras, rakendades hooldajaks loomakasvatusbriigaadi.

Et söödakapsas on kaunis nõudlik kultuur, sellepärast tuleb selle kasvatamine arvesse ainult kõrge agrotehnika juures. Sügisel anda tugev norm (35—50 tonni ha-le) laudasõnnikut ja rakendada eelkooriga sügavkünn. Kevadel varakult anda kaali- ja fosforväetisi, mis kultiveerida võimalikult sügavamalt mulda.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis on saadud suuremad söödakapsa saagid siis, kui taimede pikkimisel ridade vahed on 50—70 sm ja taimede vahekaugus reas on 40—60 sm. Reavahede laius oleneb sordist ja agrotehnikast. Taimed tuleb istutada võimalikult varakult, sest söödakapsas on pika kasvuajaga. Taimede hooldamisajal tuleb pidevalt muld kobe hoida ridade vahel ja taime ümber. Lämmastikväetisi anda peale istutamist 5—7 päeval, mille järel taimede ümber muld kõblata segamini lämmastikväetisega. Umbes kümnapäevaliste vaheaegadega võib lämmastikväetist anda 3—4 korda, eriti soovitatav enne vihma või kohe vihma järel.

Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis on aastate kestel kasvatatud madalatüvelist üdikapsast ja saadud korraliku hooldamise juures 50—80 tonni haljasmassi hektaarilt, sealjuures ei ole söödakapsa söödaühiku omahind kallimaks osutunud kui juurviljal.

Söödakapsas on hilissügisel muu haljasmassi lõppemisel asendamatu haljassööt, mida võib värskest veel detsembris põllult kirvega raiuda ja otse loomadele ette tuua. Kui kapsad on külmunud, siis lastakse nad enne etteandmist lau-

das seista kuni sulamiseni. Ajutised külmad, isegi kuni 14° C, ei kahanda oluliselt söödakapsa söödaväärtust. Nii pikenevad söödakapsa kasvatamisel haljassööda söötmise võimalused õige hilise ajani. Ilma sedehyäireteta on Väimela Loomakasvatustehnikumi õppemajandis söödakapsast veistele söödetud 30—60 kg päevas lehma kohta.

Paljude tähelepanekute ja kogemuste järgi on selgunud, et söödakapsa kasvatamine on kasulik siis, kui ta saak on vähemalt 40—60 tonni rohelist söödavat massi ha-lt. Selleks tuleb aga kasvatada leherikkaid sorte ja rakendada kõrget agrotehnikat.

Söödakapsas võimaldab tunduvalt pikendada suvist haljassööda konveierit ja vältida hilissügisel piimatoodangu langust üleminekul laudassöötmisele.

SISUKORD

Suvised haljassööda konveieri korraldamine	3
Haljassöödarukis	8
Jaanirukis, kevadine ja sügisene haljassööda konveieri lüli . . .	11
Valge mesikas etteniidmiseks ja karjatamiseks	13
Kultuurkarjamaa, suvised haljassööda konveieri pealüli	16
Kultuurkarjamaa rajamine põldheina väljadele	18
Vanade kultuurkarjamaade uuendamine	21
Vikisegatis haljassööda konveieris	24
Ädalad, juurviljapealsed, sügisel haljassööda konveieri lülid .	26
Söödakapsas, viimane haljassööda konveieri lüli	26

Vastutav toimetaja A. Kruus
Kaanejoonise valmistanud
E. Annus

Tehniline toimetaja E. Plaks
Ladumisele antud 21. III 1950.
Trükkimisele antud 24. III 1950.
Paber 56:79 sm, $\frac{1}{16}$. Trükiarv
4000. Trükipoognaid 2. Arvu-
tuspoognaid 1,67. MB-02327.
Trükikoda „Kommunist“, Tal-
linn, Pikk tn. 2. Tellimise
nr. 791.

На эстонском языке

Х. Полна. Организация летнего
зелёного кормового конвейера.

50 kop.

A

18387

8141

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00504007 8